

Oláh Miklós

Oláh Miklós (latinul *Nicolaus Olahus*, Nagyszében, 1493. január 10. – Pozsony, 1568. január 15.) anyai ágról magyar, apai ágról román származású humanista és történész aki a Magyar Királyság területén tevékenykedett, esztergomi érsek, Hont vármegye főispánja, királyi helytartó.

Élete és munkássága

Oláh Miklós 1493-ban született Oláh István fiaként, aki Hunyadi János leánytestvérének, Hunyadi Máriának volt a fia. Ugyanakkor, apja a havaselti vajdával állt rokonságban és Szászváros királybírája volt, az erdélyi sóbányák, a sókamara egyik vezető tisztviselője, testvére, Máté szintén szászvárosi királybíró volt, a szebeni polgárcsaládból származó édesanyja Huszár Borbála pedig, a Hunyadiakkal rokon famíliákkal, a Bogáthiakkal és Gerendiekkal volt családi kapcsolatban. Neve, *Oláh*, etnikai származását jelzi (az *oláh* szó a *vláh* szóból származik, ami „románt” jelent).

Olahus II. Ulászló udvarában nevelkedett, majd körülbelül 1535-1537 között, Habsburg Mária magántitkára volt, ugyanakkor Németalföld régense is. Nicolaus Olahus politikai pályáját 1542-ben kezdte. Húsz évvel később, 1562-ben, először pécsi, majd esztergomi kanonok később, 1553-tól haláláig, a magyar katolikus egyház legmagasabb méltósága: esztergomi érsek. Mint I. Ferdinánd kedvelt embere, 1543-tól kancellár, 1560-tól Hont vármegye főispánja, 1562-1568 között pedig királyi helytartó volt. Várdai Pál esztergomi érsek munkáját folytatva, a kor kiemelkedő magyar politikusaival együttműködve, nagy szerepet játszott az uralkodói hatalom és a rendek közötti stabil, kölcsönösen előnyös viszonyokat biztosító kormányzati formák megteremtésében, melyek lehetővé tették az oszmán terjeszkedés feltartóztatása érdekében az erőforrások optimális kihasználását.

1559-1562 között kánoni vizitációt rendelt el az egész esztergomi érsekség területén. 1562-ben kiadatta magyarul Canisius Szent Péter kis katekizmusát. Oláh Miklós nevéhez fűződik a nagyszombati Jezsuita Akadémia alapítása (1554), s ennek

bibliotékájaként az első egyetemi könyvtár, a mai ELTE Egyetemi Könyvtár elődjének 1561-es alapítása is.

Mint humanista és írnok, Olahus a kor számos felvilágosult elméjével levelezett: Rotterdami Erasmus elismerését és szimpátiáját is magának tudhatta. Legismertebb művei, melyeket Németalföldi tartózkodása alatt, humanista szellemben, latin nyelven írt: *Hungaria* és *Athila*, utóbbit Zsámboki János (Johannes Sambucus) adta ki először Antonio Bonfini *Rerum Hungaricarum decades* című nagy történeti munkájának 1568 évi bázeli kiadásába fűzve. Mindkét mű gazdag leírást tartalmaz a magyar történelemről—elsősorban Thuróczy Krónikája alapján --, földrajzról és gazdaságról, főként Erdélyről. Munkáit már a 16. században több nyelvre lefordították, egyes részek bekerültek Maciej Strykowski krónikájába is (1582).

Művei

- *Catholicae, ac Christianae Religionis praecipua quaedam capita, de Sacramentis, Fide & operibus, de Ecclesia, Iustificatione. [...] Ex purissimis Sacrae scripturae, traditionum Apostolicarum, Canonum, ac Sanctorum Patrum.* Raphael Hoffhalter, Bécs 1560.
- *Hungaria et Athila*, első kiadás Zsámboky János (Johannes Sambucus) Antonio Bonfini *Rerum Ungaricarum Decades* művéhez csatolva, 1568, Bazel,^[5] modern kiad. Oláh Miklós, Hungária - Athila. Szerk. Kulcsár Péter. Budapest 2000
- *Genesis filiorum Regis Ferdinandi*
- *Ephemerides* (1552-1559)
- *Epistolae familiares* (1527-1539)
- *Chronicon breve* (1564)

Emlékezete

Az Oláh Miklóstra vonatkozó kutatások, az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapítása körül fáradozó Kemény József úttörését (1858) követően, hosszú időn keresztül a család, illetve a humanista tudós román vagy magyar voltának bizonygatására szorítkoztak: Nicolae Iorga még mint renegátot emlegette, és csak a két háború között Ștefan Bezdechi és Ioan Lupăș reá vonatkozó tanulmányaiban fogalmazódott meg, hogy személyében a szerzők egy román humanista tudóst látnak.

A magyar történetírás viszont elsősorban az esztergomi érseket és a magyarországi első egyetemként számon tartott nagyszombati jezsuita akadémia alapítóját (1554) értékelte. Az erdélyi magyar történetírás ez ideig igen keveset foglalkozott vele. 1968-ban, halálának 400. évfordulója adott alkalmat néhány olyan tanulmány megírására, melyek előbbre vitték a reá vonatkozó kutatások ügyét. Ekkor bukkan rá Jakó Zsigmond az Esterházy családnak a Magyar Országos Levéltárban őrzött levéltárában Oláh Miklós 1548-ban, illetve 1558-ban keltezett két címeres nemeslevelére, melyeknek művészettörténeti elemzését Kovács András végezte el, Tonk Sándor pedig a két oklevél szövege alapján tett kísérletet az Oláh család származásrendjének, genealógiájának tisztázására, kimutatva, hogy a kérdés körüli zűrzavart maga a humanista tudós keltette, amikor családja előkelő voltát bizonyítandó, megszépítette családfáját. Ugyancsak az évforduló kapcsán Jakó Zsigmond a tudós iskolaalapító katolikus főpap munkásságáról közölt korszerű

értékelést a Korunk hasábjain. Oláh Miklós *Hungariájának* magyar vonatkozású nyelvi adatait Fodor István vizsgálta, és eredményeit 1990-ben megjelent tanulmányában tette közzé.

Végezetül, 1993-ban születésének ötszázadik évfordulóján a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem magyar nyelv- és irodalom tanszéke nemzetközi tudományos konferenciát rendezett tiszteletére, melynek anyagát külön kötetben jelentette meg.

2013-ban előkerült az 1523-as kiadású, rendkívüli értéket képviselő kottás *Psalterium Strigoniense*, amely egykor Oláh Miklós (1493–1568) esztergomi érsek használatában volt és bécsi kastélya, a Nicoletum kápolnájában őrizte. Velencei nyomdász műhelyében szedték, majd később az érseki udvar liturgikus énekesei közül valaki kézzel kiegészítette benne a dallamok számára üresen hagyott kottasorokat. A török hódítás pusztításait észak felé menekítve élte túl a könyv, így került a müncheni Bayerische Saatsbibliothek könyvtár gyűjteményébe.

Forrás

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Oláh_Miklós_\(érsek\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Oláh_Miklós_(érsek))